

Οι διαστάσεις της ανθρωποδυναμικής Ηθικής

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1ldHo7T>]

Στο χώρο της Δύσεως, αντιθέτως με την Ανατολή, αναπτύχθηκε ένας άκρατος ορθολογισμός όπου η χρήση της λογικής και της διανόησης ήταν τα μοναδικά κριτήρια και όπλα ερμηνείας των πάντων. Στην Ανατολή δε του Μεγάλου Βασιλείου και των θεοφόρων πατέρων αντικρίζουμε ένα άλλο τρόπο νοηματοδότησης και ερμηνείας, την Διπλή Μεθοδολογία[7]. Βέβαια και εδώ χρησιμοποιείται η λογική και η επιστημοσύνη όμως έντιμα, χωρίς να παραθεωρείται ο Θεός και η Θεολογία. Το παράδειγμα του Μεγάλου Βασιλείου νομίζω είναι επαρκές για να κατανοήσουμε την διαφορά με τον Kitcher και τους συμπορευομένους άκρατους επιστήμονες. Ο Μέγας Βασίλειος βάσει των επιστημονικών αντιλήψεων της εποχής του προσπαθεί να ερμηνεύσει το πώς της δημιουργίας χωρίς όμως να παραθεωρεί την Θεολογία του ακτίστου δημιουργού Θεού[8].

Θεολογικά σκεπτόμενοι συναντάμε μία τέλεια αρμονία μεταξύ Θεολογίας και Επιστήμης που ενδυναμώνουν η μία την άλλη. Επομένως η αποσύνδεση του ανθρώπου από το χέρι του δημιουργού Θεού, και η αυτοδυναμία που νιώθει ο άνθρωπος θεοποιώντας την επιστήμη και την τεχνολογία αυτονομημένα, κάνουν την ανθρωπότητα αυθύπαρκτη ενώ δεν είναι. Φυσικά αυτή η άγνοια των ορίων μας, στο τέλος μας οδηγεί στην καταστροφή. Ας αναρωτηθούμε· αυτό δεν ήταν και το αμάρτημα των προπατόρων, αυτό δεν ήταν και το τέλος του εωσφόρου αγγέλου; Είναι ωφέλιμο να γνωρίζουν οι σύγχρονοι επιστήμονες ότι χρειάζεται και η ταπείνωση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα αλλάξουν τον τρόπο εργασίας τους. Θα ήταν μεγάλη ευλογία η επιστήμη και η τεχνολογία να κινούνται στα ορθά κτιστά όρια έρευνας και μελέτης και να αναγνωρίζουν συνάμα τον άκτιστο τριαδικό Θεό της χάριτος. Ας μην πλανόμαστε λοιπόν από τις σειρήνες της Νέας Εποχής του υλισμού. Υπάρχει και ο δρόμος της ταπεινώσεως που θα μας βοηθήσει να καταλάβουμε ότι η αυτάρκειά μας δεν έχει διάρκεια και ότι η κοσμική και επιστημονική κάποτε επιτυχία είναι πνευματική αποτυχία.

Λαμβάνοντας υπόψη τις θέσεις του Kitcher, σύμφωνα με τις οποίες αυτονομείται ο άνθρωπος και οι δυνατότητές του χωρίς ανάγκη τον δημιουργό Θεό, που ακόμα και η ηθική είναι ανθρώπινο κατασκεύασμα και τα πάντα αντιμετωπίζονται με αντιθρησκευτικό μάτι, αναρωτιέται κανείς αν υπάρχει η έννοια της σωτηρίας[9].

Και είναι φυσικά βέβαιο πως μια άθρη θρησκεία, μια ανθρώπινη λογική θρησκεία, δεν μπορεί να υπόσχεται σωτηρία γιατί δεν έχει σωτήρα. Φυσικά σφετερίζεται ως σωσίας, σωστικές ικανότητες που δεν κατέχει, αφού πραγματική σωτηρία συναντούμε εις το σῶον «έσφαγμένον ἄρνιον»[10]. Αν μιλήσουμε για σωτηρία που προσφέρεται από το μοντέλο του Kitcher και των επιστημόνων αυτή έχει καθαρά την έννοια μόνο της προόδου. Πολύ λογικό μπορεί να φανεί σε κάποιους ότι η τήρηση της ανθρωποδυναμικής ηθικής των ανθρώπινων νόμων οδηγεί στην πρόοδο και την ευταξία. Άρα, το ποθούμενο και το υποσχόμενο που παρέχει η «άθρη θρησκεία»[11] είναι η κοινωνική ευταξία και πρόοδος. Βεβαίως τα ιδανικά αυτά απολαμβάνονται κατόπιν υπακοής στο νόμο των κανόνων ή καλύτερα κατόπιν αιχμαλωσίας στον νόμο και δέσμευσης της ανθρώπινης ελευθερίας. Άρα επιβεβαιώνεται για άλλη μια φορά ότι και η σωτηρία κατά τον Kitcher, η πρόοδος, η κοινωνική ευταξία που προσφέρεται από το μοντέλο του, είναι ανθρώπινο κτιστό αγαθό και κατηγόρημα.

Στο σημείο αυτό ο καθένας από μας θα ταύτιζε το πρότυπο της σωτηρίας και προόδου του Kitcher με το χριστιανικό χώρο όπου γίνεται λόγος για υπακοή σε νόμους και κανόνες. Δεν είναι ο Χριστός που λέει ότι «ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, αὐτός ἐστίν ὁ ἀγαπῶν με»[12]; Και εδώ δεν υπάρχει δέσμευση ελευθερίας και αιχμαλωσίας σε εντολές και νόμους προκειμένου να έρθει η σωτηρία; Και όμως, ο νόμος των εντολών του Χριστού δεν είναι νόμος κανόνων καλής συμπεριφοράς. Όλος ο νόμος των εντολών βασίζεται στο νόμο της αγάπης και ο πρώτος υπάρχει ως δείκτης. Ο απόστολος Παύλος ομολογεί ότι «τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω ἐγὼ ἕως ἡμετέρας διὰ τὸν νόμον»[13]. Οι νόμοι και οι εντολές λοιπόν του Ευαγγελίου και γενικότερα η ηθική του, το ήθος του Χριστού, οδηγούν στην σωτηρία της Βασιλείας του Θεού. Η τήρηση αυτής της ηθικής δεν εμφανίζεται αυτονομημένα ως ανθρώπινο κατόρθωμα, αλλά ως καρπός μετοχής της χάριτος.[14].

Έτσι η μετοχή σ' αυτήν την πραγματικότητα οδηγεί στην εν Χριστώ πραγματικότητα, της καινής κτίσεως που υπερβαίνει κάθε μορφή νόμου και κανόνα. Ως αποτέλεσμα, ηθική και σωτηρία ταυτίζονται στον χριστιανικό χώρο αντίθετα από τις απόψεις του Kitcher και των σύγχρονων επιστημόνων. Ακόμα και η πορεία που υπόσχεται ο κάθε χώρος είναι άκρως αντίθετη, όπως και το αποτέλεσμα που υπόσχονται. Οι μεν προτείνουν μία πορεία στα ανθρώπινα για τα ανθρώπινα, οι δε (χριστιανισμός) μια πορεία θεανθρώπινη για τα θεϊκά. Εξάλλου συναντάμε τον ίδιο τον Θεό Λόγο «ἐν δύο φύσεσιν ἁσυγχύτως, ἁτρέπτως, ἁδιαιρέτως, ἁχωρίστως γνωριζόμενον»[15]. Έτσι ο Θεός Λόγος εισαγάγει πλέον τη θεανθρώπινη πορεία εις τον κόσμο και παύει να υπάρχει αυτονομημένα μόνο η ανθρώπινη. Κατά συνέπεια και ο άνθρωπος γίνεται γνωστός συγχρόνως με τον

Θεό, αφού μπορεί να γίνει κατά χάριν Θεός[16]. Αυτό πρέπει να αναγνωριστεί από τον σύγχρονο επιστήμονα, δηλαδή η κατ' εικόνα φύση του ανθρώπου που πορεύεται προς την ομοίωση με τον Θεό, ούτως ώστε να συμπορευτεί με την Θεολογία και να ενισχυθεί περισσότερο το έργο του από αυτήν.

Η προσκόλληση λοιπόν στην ανθρώπινη σφαίρα πραγμάτων, βλέπει τα πάντα καταφατικά φθάνοντας και στον αθεϊσμό. Έτσι κυριαρχεί μια λανθασμένη κοσμοθεωρία πραγμάτων του μεταφυσικού υλισμού, η οποία στη συνέχεια γίνεται πηγή κάθε μορφής υλισμού. Ευχή όλων νομίζω θα είναι η μη ταύτιση της σημερινής επιστήμης με ένα τέτοιο μεταφυσικό υλισμό. Κι όμως, όταν σήμερα ο Θεός εκτοπίζεται στην πορεία αντιμετώπισης του πόνου γιατί τη θέση του έχουν πάρει τα αναλγητικά φάρμακα των επιστημόνων και μόνο, είναι εμφανές ότι κυριαρχεί μία τέτοια μορφή μεταφυσικού υλισμού[17]. Πόσο δύσκολο είναι να κινούμαστε τόσο καταφατικά όσο και αποφαιτικά;

Αυτή είναι η πορεία της Εκκλησίας, μία θεανθρώπινη πραγματικότητα που δεν ειδωλοποιεί τίποτα. Ακόμα και τρεις χιλιάδες χρόνια πριν, οι στωικοί φιλόσοφοι που δεν γνώρισαν Χριστό, και όμως είχαν έμφυτη θρησκευτικότητα μέσα τους, διατυμπάνιζαν όπως μας λέει ο Πλούταρχος: *«Εὔροις δ' ἂν ἐπιὼν καὶ πόλεις ἀτειχίστους, ἀγραμμάτους, ἀβασιλεύτους, ἀοίκους, ἀχρημάτους, νομίσματος μὴ δεομένας, ἀπείρους θεάτρων καὶ γυμνασίων, ἀνιέρου δε πόλεως καὶ ἀθέου, μὴ χρωμένης εὐχαίς, μηδὲ ὄρκοις, μηδὲ μαντεῖαις, μηδὲ θυσίαις ἐπ' ἀγαθοίς, μηδ' ἀποτροπαῖς κακῶν, οὐδεὶς ἐστίν, οὐδ' ἔσται γεγωνώς θεατῆς»*[18].

[7] Βλ. Νίκος Α. Ματσούκας, ό.π. σελ.137^Ε.

[8] Ο λόγος του Μ. Βασιλείου αποδεικνύεται διορατικός και σωστός στο πέρασμα των αιώνων και ταυτόχρονα σύγχρονος με την κάθε εποχή και με την εξέλιξη των επιστημών. Με την ανακάλυψη της ραδιενέργειας και της κοσμικής ακτινοβολίας έφθασαν οι επιστήμονες στο συμπέρασμα ότι τα άτομα της χημείας δεν μπορούσαν να θεωρηθούν τα έσχατα και κλειστά δομικά στοιχεία της ύλης. Κατέληξαν στην άποψη ότι είναι σύνθετα από τρία βασικά στοιχεία: το πρωτόνιο, το νετρόνιο και το ηλεκτρόνιο. Αρχίζει λοιπόν να κλονίζεται η αντικειμενική πραγματικότητα. Έπειτα, η θεωρία της σχετικότητας μας έμαθε ότι η ύλη αντιπροσωπεύει απέραντες αποθήκες ενέργειας και ότι η ενέργεια αντιπροσωπεύει ύλη. Επιπλέον δεν υπάρχει ουσιαστική διάκριση ανάμεσα στη μάζα και την ενέργεια. Έτσι η φυσική του μικρόκοσμου κλόνισε την αντικειμενικότητα και την αιτιοκρατία της φυσικής του μακρόκοσμου. Κατά συνέπεια, μία θεολογία που επιδιώκει να κατασκευάσει γλωσσικό όργανο για την έκφραση της αλήθειας που αναφέρεται στη διήγηση της *Γένεσης*, δεν έχει μπροστά της την απλή αριστοτελική άποψη για την ύλη, αλλά μία επιστημονική γλώσσα δυναμική και εξελισσόμενη. Έτσι και η

θεολογική γλώσσα πρέπει να έχει την ίδια ευλυγισία. Βλ. Μ. Βασίλειος, *Εις την Εξαήμερον*, PG 29, 25Α. Πρβλ. Ν. Α. Ματσούκας, *Επιστήμη, Φιλοσοφία και Θεολογία στην Εξαήμερο του Μ. Βασιλείου*, Φιλοσοφική και Θεολογική Βιβλιοθήκη, τ.10^{ος}, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη ²1990, σ.205.

[9] Βλ. Ι.Γ. Κουρεμπελές, ό.π. σελ.344^ε.

[10] Αποκ. 5,6.

[11] Ι.Γ. Κουρεμπελές, ό.π. σελ.349.

[12] Ιω 14,21.

[13] Ρωμ 7,7.

[14] Βλ. Γεώργιος Ι. Ματζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική*, τ. Β', Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2009, σελ.86^ε.

[15] Δ' Οικουμενική, στον Γεώργιο Δ. Μαρτζέλο, *Ιστορία της Ορθόδοξης Θεολογίας και Πνευματικότητας*, Σημειώσεις από τις πανεπιστημιακές παραδόσεις, εκδ. Υπηρεσία Δημοσιευμάτων, Θεσσαλονίκη, 2002, σελ.95.

[16] Βλ. Χρήστος Θ. Λασπίδης, *Ο Θεός και ο Άνθρωπος, Προσέγγιση στη σχέση του ανθρωπίνου με το Θείο*, Θεσσαλονίκη 2007, σελ.110.

[17] Βλ. Ι.Γ. Κουρεμπελές, ό.π. σελ.366.

[18] «Ο ταξιδιώτης θα βρει στο δρόμο του και πόλεις χωρίς τείχη, χωρίς μόρφωση, χωρίς ηγεσία, χωρίς σπίτια, χωρίς χρήματα, χωρίς να γνωρίζουν την ύπαρξη νομίσματος, χωρίς θέατρα και γυμναστήρια, ΑΛΛΑ πόλη χωρίς ιερά και θεό, χωρίς ευχές και δοξασίες, χωρίς ιερά και θυσίες για το αγαθό και την αποτροπή από το κακό, ούτε είδε, ούτε κανέναν θα είναι ποτέ θεατής». Πλουτάρχου, Προς Κολώνην Επικούριον (μετάφραση-σχόλια Π. Στάθη), σειρά: «Βιβλιοθήκη των Ελλήνων», τόμος 2^{ος}, εκδ. Ελληνικός Εκδοτικός Οργανισμός, Αθήναι 1972, σελ.31.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές

Αγία Γραφή.

Μ. Βασίλειος, *Εις την Εξαήμερον*, PG 29, 25Α.

Πλουτάρχος, Προς Κολώνην Επικούριον (μετάφραση-σχόλια Π. Στάθης), σειρά: «Βιβλιοθήκη των Ελλήνων», τ.2^{ος}, εκδ. Ελληνικός Εκδοτικός Οργανισμός, Αθήναι 1972.

Βοηθήματα

Κουρεμπελές Ι.Γ., *Δῶσ' μου λόγο Λόγε, Μελέτες λόγω Θεολογίας*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2013.

Λασπίδης Χρήστος Θ., *Ο Θεός και ο Άνθρωπος, Προσέγγιση στη σχέση του ανθρωπίνου με το Θείο*, Θεσσαλονίκη 2007.

Μαρτζέλος Γεώργιος Δ., *Ιστορία της Ορθόδοξης Θεολογίας και Πνευματικότητας*, Σημειώσεις από τις πανεπιστημιακές παραδόσεις, εκδ. Υπηρεσία Δημοσιευμάτων, Θεσσαλονίκη, 2002.

Ματζαρίδης Γεώργιος Ι., *Χριστιανική Ηθική*, τ.Β', Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2009.

Ματσούκας Νίκος Α., *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Α', Εισαγωγή στην θεολογική γνωσιολογία*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, ²2008.

Ματσούκας Ν. Α., *Επιστήμη, Φιλοσοφία και Θεολογία στην Εξαήμερο του Μ. Βασιλείου*, Φιλοσοφική και Θεολογική Βιβλιοθήκη, τ.10^{ος}, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη ²1990.

Παπαδιαμάντης Αλ., *Λαμπριάτικος Ψάλτης*, Άπαντα 8, «Η νοσταλγός και άλλα διηγήματα», (φιλολογική επιμέλεια Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος), εκδ. Δόμος, Το Βήμα Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.